

Roksana Kołata

Dariusz Stronka

Testy na utratę wartości aktywów – case study

1. Wprowadzenie

Zgodnie z prawem bilansowym wycena aktywów w bilansie powinna być poddawana regularnej ocenie. W sytuacji, gdy pojawią się przesłanki wskazujące na utratę wartości składników bilansu, należy dokonać stosownych odpisów aktualizujących ich wartość. Aby określić, czy taki spadek wartości miał miejsce wykonuje się testy na utratę wartości aktywów, które stanowią przedmiot rozważań niniejszego artykułu.

2. Testy na utratę wartości aktywów w ujęciu teoretycznym

Zmniejszenie wartości składników bilansu może nastąpić w dwojaki sposób – poprzez odpis amortyzacyjny lub odpis aktualizujący wartość. O ile wykonywanie odpisów amortyzacyjnych nie budzi zwykle większych wątpliwości, o tyle wykonywanie odpisów aktualizujących nie zawsze jest tak oczywiste. Przesłanki, które wskazują na utworzenie takiego odpisu są bowiem bardzo różnorodne. Kiedy już jednak zostanie ustalone, że zaistniała konieczność dokonania odpisu aktualizującego wartość, nasuwa się pytanie o jaką kwotę w istocie należy zaktualizować dany składnik aktywów. W tym celu należy wykonać test na utratę wartości aktywów, którego procedura została szczegółowo opisana w Krajowym Standardzie Rachunkowości nr 4 „Utrata wartości aktywów”. Zgodnie z KRS 4 utrata wartości składnika majątkowego następuje w momencie częściowej lub całkowitej utraty zdolności do przynoszenia jednostce korzyści ekonomicznych. Korzyści ekonomiczne należy natomiast rozumieć jako wymierny potencjał przyczyniania się przez składnik majątku, (indywidualnie lub wspólnie z innymi składnikami aktywów), do:

- *powstawania i zbywania produktów (wytrobów, usług) i towarów stanowiących przedmiot działalności operacyjnej jednostki oraz utrzymywania inwestycji, z których jednostka, na podstawie uzasadnionych przesłanek, może oczekiwać przyszłych wpływów środków pieniężnych, lub*
- *ograniczania przyszłych operacyjnych wydatków pieniężnych, lub*

- zamiany aktualnej jego formy na przyszłe wpływy środków pieniężnych, także wtedy, gdy można przewidywać łańcuch kolejnych zamian jednej formy składnika aktywów na inne, jednak z perspektywą wpływu, w końcowym ogniwie, środków pieniężnych,
- zmniejszania wydatków z tytułu przyszłej spłaty aktualnych lub przyszłych zobowiązań jednostki¹.

Chcąc określić utratę wartości należy ustalić tzw. wartość odzyskiwalną, której wielkość jest uzależniona od wartości handlowej oraz wartości użytkowej aktywów.

Wartość handlowa jest równa możliwej do uzyskania cenie sprzedaży netto danego składnika majątku. W sytuacji, gdy ustalenie ceny sprzedaży jest niemożliwe, wówczas za wartość handlową aktywa przyjmuje się jego wartość godziwą pomniejszoną o przewidywane koszty sprzedaży (z wyłączeniem kosztów finansowych i obciążeń z tytułu podatku dochodowego)².

Wartość użytkowa z kolei wynika z przydatności gospodarczej danego składnika aktywów. W odniesieniu do aktywów trwałych wyznacza się ją jako wartość zdyskontowanych przyszłych korzyści ekonomicznych netto z obiektu oceny utraty wartości ustaloną przy założeniu dalszego jego wykorzystywania (utrzymywania)³.

Wartość odzyskiwalna stanowi wyższą z dwóch powyżej przytoczonych wartości (handlowej i użytkowej). Jeżeli wartość odzyskiwalna jest na dzień bilansowy niższa od wartości bilansowej obiektu oceny utraty wartości, wówczas należy dokonać odpisu aktualizującego wartość tego obiektu do wartości odzyskiwalnej⁴.

Warto zauważyć, że nie wszystkie składniki majątku generują korzyści ekonomiczne samodzielnie. Wówczas test na utratę wartości należy przeprowadzić dla najmniejszej możliwej do wyodrębnienia grupy aktywów, które wspólnie wypracowują korzyści ekonomiczne (tzw. *ośrodek wypracowujący korzyści ekonomiczne*). W wartości tej należy uwzględnić także aktywa wspólne (aktywa służące kilku różnym ośrodkom) oraz wartość firmy przypadającą na ośrodek⁵.

1 Krajowy Standard Rachunkowości nr 4 „Utrata wartości aktywów”.

2 Tamże.

3 Tamże.

4 Tamże.

5 Tamże.

3. Testy na utratę wartości aktywów na przykładzie maszyny produkcyjnej

W przedsiębiorstwie produkcyjnym z branży tekstylnej pojawiły się wątpliwości co do wartości bilansowej urządzenia do produkcji tkanin, która wynosi 314.000,00 zł. Poniżej przedstawiono metodologię wykonywania testu na utratę wartości na przykładzie tej maszyny.

W pierwszej kolejności ustalono wartość odzyskiwalną urządzenia na dzień bilansowy (31.12.2018r.). Rozpoczęto od ustalenia jego wartości handlowej. Ponieważ nie znaleziono ofert sprzedaży maszyn o analogicznym stopniu zużycia, wartość handlową ustalono w oparciu o wartość nowej maszyny. Metodologia ustalenia wartości handlowej została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 1. Ustalenie wartości handlowej maszyny

	Wyszczególnienie	Wartość
a.	Stopień zużycia maszyny na dzień bilansowy	40%
b.	Wartość nowej maszyny	489.000 zł
c.	Wartość handlowa ($b*(1-a)$)	293.400 zł

Źródło: opracowanie własne.

Wartość handlową maszyny ustalono poprzez pomniejszenie wartości nowej maszyny o tych samych parametrach o stopień zużycia urządzenia będącego własnością firmy. Ustalona w ten sposób wartość jest niższa od wartości bilansowej. Chcąc jednak ustalić wartość odtworzeniową należy wyznaczyć jeszcze wartość użytkową urządzenia.

Wartość użytkową aktywów trwałych określa się na podstawie prognozowanych przepływów pieniężnych netto. W tym celu przyjęto następujące założenia:

- Na podstawie dotychczasowych doświadczeń przewiduje się, że maszyna będzie wykorzystywana w ok. 80% maksymalnego, możliwego do osiągnięcia pełnego wykorzystania.
- Ekonomiczny okres użyteczności oszacowano na 10 lat. Jako że sprzęt ma 4 lata, prognozę sporządzono na okres pozostałych 6 lat.
- Stawkę podatku dochodowego przyjęto na poziomie 19%.

W celu określenia wartości obecnej przepływów pieniężnych z tytułu posiadania maszyny należy oszacować stopę dyskontową. Za stopę tą przyjęto wartość średniego ważonego kosztu kapitału. Średni ważony koszt kapitału (WACC) ustalono w następujący sposób:

- koszt kapitału własnego ustalono metodą dochodu z obligacji z premią za ryzyko,
- ponieważ firma nie emituje obligacji, jako dochód z obligacji przyjęto oprocentowanie kredytu przedsiębiorstwa,
- oprocentowanie kredytu dla przedsiębiorstwa przyjęto na poziomie równym stawce WIBOR 1M powiększonej o 2,2 p.p. marży,
- koszt kapitału obcego uwzględnia efekt tarczy podatkowej,
- premię za ryzyko z tytułu inwestowania środków przez właścicieli przedsiębiorstwa określono na poziomie 3 p.p.,
- w strukturze finansowania Spółki 45% stanowią kapitały własne, a 55% kapitały obce.

Wyznaczone wartości średniego ważonego kosztu kapitału zgodnie z powyższymi założeniami zamieszczono w tabeli 1.

Tabela 1. Wyznaczenie średniego ważonego kosztu kapitału

Lp	Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1	Prognoza WIBOR	2,00%	2,85%	3,50%	4,70%	4,70%	4,70%
2	Marża	2,20%	2,20%	2,20%	2,20%	2,20%	2,20%
3	Oprocentowanie kredytu (1+2)	4,20%	5,05%	5,70%	6,90%	6,90%	6,90%
4	Koszt kapitału obcego (3*(1-0,19))	3,40%	4,09%	4,62%	5,59%	5,59%	5,59%
5	Oczekiwana premia za ryzyko inwestycji właścicieli	3,00%	3,00%	3,00%	3,00%	3,00%	3,00%
6	Koszt kapitału własnego (4+5)	7,20%	8,05%	8,70%	9,90%	9,90%	9,90%
7	Udział kapitału obcego (8)	55%	55%	55%	55%	55%	55%
8	Udział kapitału własnego (9)	45%	45%	45%	45%	45%	45%
9	WACC (4*7+6*8)	5,11%	5,87%	6,45%	7,53%	7,53%	7,53%

Źródło: opracowanie własne

Oszacowany w powyższy sposób średni ważony koszt kapitału wykorzystano na potrzeby określenia wartości użytkowej urządzenia. Wartość urządzenia wyznaczona w ten sposób rozumiana jest jako wartość obecna spodziewanych korzyści ekonomicznych z tytułu jego posiadania.

Tabela 2. Wyznaczenie wartości użytkowej urządzenia

Lp.	Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1	Prognozowana wielkość produkcji [m2]	36000	36000	36000	36000	36000	36000	36000
2	Przewidywana marża brutto z 1 m2 przy wskazanym poziomie produkcji	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
3	Amortyzacja	31 400,00	31 400,00	31 400,00	31 400,00	31 400,00	31 400,00	31 400,00
4	Inne koszty stałe	1 500,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00
5	Zysk ze sprzedaży (1*2-3-4)	39 100,00	39 100,00	39 100,00	39 100,00	39 100,00	39 100,00	39 100,00
6	Stawka podatku	19%	19%	19%	19%	19%	19%	19%
7	Hipotetyczny podatek dochodowy (5*6)	7 429,00	7 429,00	7 429,00	7 429,00	7 429,00	7 429,00	7 429,00
8	Zysk netto z tytułu posiadania maszyny (5-7)	31 671,00	31 671,00	31 671,00	31 671,00	31 671,00	31 671,00	31 671,00
9	Prognozowany przepływ pieniężny (3+8)	63 071,00	63 071,00	63 071,00	63 071,00	63 071,00	63 071,00	63 071,00
10	Współczynnik dyskontowy	105%	111%	118%	127%	137%	147%	105%
11	Zdyskontowana wartość korzyści ekonomicznych z tytułu posiadania maszyny (9/10)	60 004,13	56 675,96	53 239,69	49 511,95	46 045,23	42 821,24	60 004,13
12	Suma zdyskontowanych korzyści ekonomicznych z tytułu posiadania maszyny	308 298,20						

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie zaprezentowanych w powyższej tabeli wyników wartość użytkowa maszyny dla przedsiębiorstwa wynosi 308 298,20 zł. Jako że wartość ta jest wyższa od wartości handlowej, wartość odtworzeniowa wynosi również 308 298,20 zł.

W związku z powyższym wartość odtworzeniowa jest niższa od bieżącej wartości księgowej, co wskazuje na konieczność dokonania odpisu aktualizującego równego różnicy pomiędzy wartością księgową a wartością odzyskiwalną w kwocie 5 701,80 zł.

4. Podsumowanie

W niniejszym artykule na prostym przykładzie przedstawiono procedurę przeprowadzenia testu na utratę wartości środka trwałego. Zgodnie z wytycznymi zawartymi w Krajowym Standardzie Rachunkowości nr 4, w ramach testu należy określić wartość odzyskiwalną środka trwałego, która stanowi wyższą spośród wartości handlowej i wartości użytkowej. W

z zilustrowanym w artykule przykładzie wartość środka trwałego była niższa aniżeli wartość handlowa. Określając wartość użytkową, uzyskano wprawdzie wynik wyższy aniżeli określona wartość handlowa, jednakże niższy od wartości środka trwałego wykazanego w bilansie. Tym samym test na utratę wartości wykazał, iż wartość księgową jest niższa aniżeli wartość odzyskiwalną, co obliguje firmę do skorygowania wartości środka trwałego.